

NEMZETBIZTONSÁGI SZEMLE

MMXIV.

II. ÉVFOLYAM I. SZÁM

KÜLÖNLENYOMAT

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
NEMZETBIZTONSÁGI INTÉZET
BUDAPEST

A 2. vkf. osztály és a rádióamatőr mozgalom kapcsolatai

Dr. Dobák Imre

Absztrakt:

A tanulmány a rádióamatőr egyesületek történeti kérdéseit vizsgálja. A rádióamatőr egyesületek kezdetei hazánkban az 1920-as évekre tehetőek, majd később az 1930-as évek közepén a Magyar Rövidhullámú Amatőrök Országos Egyesületének (MRAOE) tevékenysége vált meghatározóvá. A bemutatott honvédelmi kapcsolatrendszer főként az MRAOE-hez kötődik, amely szervezet gyűjtőhelye volt sok értékes rádiós szakembernek, akik munkájukkal a honvédelmi és hírszerzési - elhárítási feladatokat segítették.

Kulcsszavak: hírszerzés, 2. vkf. osztály, rádióamatőr, rádiólehallgatás

Abstract:

The study examines the historical aspects of radio amateur clubs. In our country, the beginnings of radio amateur clubs date back to the 1920s and in the middle of the 1930s the Hungarian Associations of Shortwave Amateurs (MRAOE) became a dominant organization. The presented relationships mainly belong to the MRAOE, which was a gathering place for many of those valuable radio technicians who assisted the defense and intelligence response tasks.

Keywords: intelligence, 2. Department of General Staff (2. vkf.), radio amateur, radio reconnaissance

A 2. vkf. osztály és a rádióamatőr mozgalom kapcsolatai

A titkosszolgálatok és a rádiózás szakmai fejlődése közötti történeti kapcsolatok sorában szakmai érdekességgel szolgálhat a rádióamatőr mozgalmak jelentősége. Tevékenységük különösen a második világháború táján értelmezett időszakában került a titkosszolgálatok hírszerzési és elhárítási területeinek látókörébe. A szervezeteik között kialakuló kapcsolatok több ország esetében is sikeresen hozzájárultak az aktuális titkosszolgálati feladatok végrehajtásához.

Ilyen tevékenység volt a rádiófelderítő tevékenység, amely kapcsán a rádióamatőrök szerepére egy 2013-ban közzétett brit tanulmány⁶⁶ is felhívja a figyelmet. Nagy-Britanniában az RSGB angol rádióamatőr szervezet a németek elleni küzdelem során került előtérbe, ahol az érintett kormányzati szervezet kérésére, több mint ezeröttszáz rádióamatőr végzett önkéntes alapon felderítő munkát. Feladataik a brit katonai hírszerzés Rádió Biztonsági Szolgálatához (RSS) kapcsolódtak. Feladatukat a Nagy-Britanniában lévő német és olasz ügynökök rövidhullámú, rádiós sáv tartományban továbbított adásainak felderítése, valamint a légi erő és egyéb adások lefigyelése képezték.

A magyarországi titkosszolgálati célú rádiózás és felderítés történetének kezdeteire visszatekintve is felmerülhet a korabeli rádióamatőr mozgalmak tevékenységének és szerepének kérdése, így jelen tanulmány a magyar rádióamatőrmozgalom kezdeti szerveződéseinek időszakát követően az 1930-as években megalakuló Magyar Rövidhullámú Amatőrök Országos Egyesületének (továbbiakban: MRAOE) és a korszakban jelenlévő magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás (2. vkf. osztály⁶⁷) szervezetének kapcsolatrendszerére tekint vissza. A témakörben alapvetően a vonatkozó levéltári anyagok (főként a 2. vkf. osztály feladatrendszerével és személyi állományával foglalkozó, az ÁVH működésének

⁶⁶ Katia MOSKVITCH - *The teenage radio enthusiasts who helped win World War II*, 4 July 2013, Az RSS központja Londonban, Wormwood Scrubs volt, ahonnan 1940-ben Arkley-be költöztek a német légitámadások elől.

<http://www.bbc.co.uk/news/technology-23162846> (letöltve: 2013. szeptember 20.)

⁶⁷ A magyar királyi Honvéd Vezérkar főnöke 2. (hírszerző és kémelhárító) osztálya (A szervezet megnevezéseként a gyakran a köztudatban, valamint a szervezethez köthető egyes személyek későbbi írott anyagaiban is vkf. 2. osztály elnevezéssel használják.)

időszakában keletkezett iratok), közzétett szakmatörténeti tanulmányok⁶⁸, valamint egyes rádióamatőr szakirodalmak⁶⁹ szolgálhatnak érdekességgel.

A rádióamatőr egyesületek, mozgalmak kezdetei hazánkban az 1920-as évek közepére tehetőek, amelyek sorában a Műegyetemi Rádió Club, majd 1928-tól a Magyar Rövidhullámú Amatőrök Egyesülete (MRAE) tekinthetőek meghatározó amatőr mozgalmi szerveződéseknek. (Az első engedélyt „rövidhullámú táviró adó és vevőberendezés” létesítésére 1927 októberében adták ki⁷⁰). A katonai – honvédelmi érdekek mentén formálódó rövidhullámú amatőr egyesületi munka elmélyülését a rádióamatőr szakirodalom és a rádióamatőr mozgalmi szerveződések áttekintő, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában (ÁBTL) fellelt tanulmány⁷¹ is csak későbbre, az 1932-1933-as évekre teszi. Ekkor, Bibó Dénes⁷² kezdeményezésére és szervezésével tettek lépéseket a polgári jellegű amatőregyesület elsorvasztására és új egyesület létrehozására.

Az első hivatalos polgári egyesület⁷³ feloszlata rövid időn belül be is következett és megtarthatta alakuló közgyűlését az új amatőr mozgalom, amelynek alapszabályát a hatóságok jóváhagyták. Az új szervezet, Magyar Rövidhullámú Amatőrök Országos Egyesülete (MRAOE) néven 1934. január 13-án alakult meg a Honvédelmi Minisztérium támogatásával. A HM-hez kapcsolódó kötődést tekintve azok mind anyagi támogatás formájában megjelentek (az ún. 7/ö. (összekötő) osztályon keresztül), valamint az egyesület vezetősége és tagjai sorába több,

⁶⁸ Többek között rendkívül értékes történeti ismeretekkel szolgál a hazai rádiófelderítés vonatkozásában Ritter László: *A magyar rádiófelderítés a második világháborúban c. tanulmánya, Felderítő Szemle, IX. évfolyam 2. szám. 2010. június, MK KFH, Budapest. pp. 149-168.*

⁶⁹ Például: ÉRSEK János: *Rövidhullámú amatőr rádiózás – A kezdetektől 1944-ig, Ajtósi Dürer Kiadó, Budapest, 1993*

⁷⁰ uo. 19-20.o.

⁷¹ ÁBTL A-3238.

⁷² Bibó Dénesről Ritter László tanulmánya megjegyzi, hogy „...a magyar rádióamatőr mozgalom létrehozásában elvülhetetlen érdemeket szerzett. Ugyanakkor a Prónay-különítmény tagjaként elkövetett rémtettei mellett a nyilasmozgalomban játszott aktív” szerepet játszott. Ritter László: *A magyar rádiófelderítés a második világháborúban - Felderítő Szemle, IX. évf. 2. szám, 2010. június. 164. o.*

<http://www.kfh.hu/hu/letoltes/fsz/2010-2.pdf>, letöltve: 2013. július 5.)

⁷³ Szerző megj.: Az első egyesület a Magyar Rövidhullámú Amatőrök Egyesülete volt (MRAE) nevében nem összekeverendő a későbbi Magyar Rövidhullámú Amatőrök Országos Egyesületével (MRAOE).

rádióamatőr tevékenységgel foglalkozó vezérkari tiszt is bekerült. Az egyesület kiteljesedése az 1934-1938 közötti időszakról figyelhető meg, amikor is új telephelyet és irodákat kaptak⁷⁴.

A vkf-es kapcsolatokat keresve érdemes megnézni az egyesület elnökeinek sorát, ahol megtalálhatjuk például vitéz Hollós Lajos alezredest, akinek 2. vkf. osztályhoz való kötődésére több forrás is utal. Nevével az 1930-as évek második felében a 2. vkf. osztály 1934-1938 közötti hírszerző – offenzív alosztály (Koffa) Rádiós Csoportjának vezetőjeként találkozhatunk⁷⁵, amely csoport feladatai közé többek között a rádiózással kapcsolatos tevékenységek és a kiképzés is tartozott. Rajta kívül az amatőr mozgalom vezetőségének⁷⁶ azonban több tagja is hivatásból adódóan a fegyveres szervek állományához tartozott.

A korszak vezeték nélküli kommunikációs lehetőségét biztosító rádiózás rohamosan fejlődő légkörében, így lassan meghatározóvá vált az MRAOE életében az érintett honvédelmi-katonai szféra érdekeinek jelenléte. Ennek súlya - főleg később a világháború időszakához közeledve - talán még inkább felerősödött, hiszen az amatőrök közrendszerének és szakértelmének kiaknázása nemcsak a katonai célú híradó feladatok ellátását, hanem egyéb rádiózáshoz köthető hírszerző és elhárító tevékenységek végrehajtását is elősegíthette. Szakmai ismereteik felhasználhatóak voltak a honvédségi – híradó, valamint a titkosszolgálati célú távírász munkaköröknél, hiszen a rádióamatőr egyesületen belül „nevelődő” személyek kellő gyakorlattal rendelkeztek a rádiós sáv tartományokra jellemző rádióösszeköttetések kialakításában. Szakismereteik kiterjedtek az amatőr rádiókészülékek „házilag” megépítésére és működtetésére is. (Itt érdemes megjegyezni, hogy az adott korszakban a rádióamatőr céllal használandó készülékeket az amatőrök saját maguk építették, amelyet az is elősegített, hogy a „hatóságok szigorúan eljárta azok ellen, akik pénzért vagy más ellenszolgáltatásért, mások-

⁷⁴ *A Budapest, VIII. Mátyás tér 6. m. kir. Honvéd Művégtagpótló Intézetet 1938. február 6-tól a budapesti VI. kerület Lendvay utcában lévő irodákkal, később „laboratóriummal” felszerelt székház váltotta fel (a székház 1944-ben amerikai bombatalálatot kapott).*

⁷⁵ *BÖLL Gábor: A VKF-2 szervezettörténete az újabb kutatások tükrében p. 82. In.: Okvát Imre (szerk.): Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában 1945-1958. Tanulmányok.*

⁷⁶ *Az MRAOE elnökei között jelentek meg Kaysersheimb Károly ny. honvéd tábornok (az egyesület első elnöke), 1942-ben bekövetkezett haláláig vitéz Hollós Lajos, majd az őt követő Nagy László alezredest. Alelnökeik (nem időrendben felsorolva) Szandovics József, Hódosy Pál, Bibó Dénes, Markaly Tibor, Bartos Ödön, vagy akár dr. Antalfy Imre (Forrás: Érsek János – Rövidhullámú amatőr rádiózás – A kezdetektől 1944-ig, Ajtósi Dürer Kiadó, Budapest, 1993, p.38., 64., 76.).*

nak is készüléket gyártottak”⁷⁷). A korszak honvédelmi szférája, hírszerző és kémelhárító szervezete így érhető módon egyre nagyobb arányban vette igénybe az amatőrök képzett rétegeit, amelyhez kellő bázist jelentett az MRAOE.

A folyamatosan fejlődő rádióadók és vevők kommunikációs összeköttetést jelenthettek országon belül, valamint a hullámterjedési sajátosságok figyelembevételével akár távoli országok irányába is biztosíthatták a szükséges információk továbbítását, és az adások vétele, illetve feldolgozása révén értékes információkat szolgáltathattak a 2. vkf. osztály számára is. A fokozódó katonai hatás erősödését jelzi az egyesület alapszabálya⁷⁸, továbbá a honvédelemről szóló 1939. évi II. törvénycikk⁷⁹ 103. §-a is, amely biztosította a magánkézben lévő rádióeszközök és az azokhoz értő személyek igénybevételének lehetőségét.

A katonai hírszerzési és elhárítási célú kapcsolatok nyomai a 2. vkf. osztály Offenzív Alosztály (Koffa) és kémelhárítással foglalkozó Defenzív Alosztály (Deff) szervezeti feladatai oldaláról is fellelhetőek. A 2. vkf. osztály és a rádióamatőrök közötti szálakra a később keletkezett ÁVH-s iratanyagokban található elsődlegesen részinformációkat, hiszen ebben az időszakban erősödik fel az „ellenséges rádiós ügynökök” elleni munka jelentősége és folyamatos a korábbi rádióamatőr mozgalomhoz közelálló „gyanús kapcsolatokkal rendelkező” volt „vkf. 2-es” tisztek elszámoltatása, illetve meglévő szakmai ismereteik és kapcsolataik feltérképezése.

Ahhoz, hogy a rádióamatőr mozgalom kapcsolódási szálai láthatóak legyenek, mindenképpen érdemes néhány szót szólni a 2. vkf. Osztály szervezeti felépítéséről. Ennek részletei még napjainkban sem ismertek teljességgel, hiszen a működéséhez kapcsolódó iratok nagy része megsemmisült⁸⁰. A 2. vkf. osztály főbb elemeiben ismert szervezeti struktúrájában a hírszerzéssel foglalkozó Koffa Alosztály, valamint a kém- és szabotázs-elhárítással foglalkozó Defenzív Alosztály

⁷⁷ ÉRSEK J.: *Rövidhullámú amatőr rádiózás – A kezdetektől 1944-ig*, Ajtosi Dürer Kiadó, Budapest, 1993

⁷⁸ *Pl. a tagság előfeltételéhez kötötte a feddhetetlen előéletet és államvédelmi szempontból való megbízhatóságot. (lásd: MRAOE alapszabályát in.: Érsek J.– Rövidhullámú amatőr rádiózás)*

⁷⁹ *1939. évi II. törvénycikk - a honvédelemről (M. kir. posta, távírdák, távbeszélők, villamos jelzők, rádió alcím) 103 §.*

Forrás: <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=8096>, (letöltve: 2013. aug. 10.)

⁸⁰ *Lásd: SZAKÁLY Sándor: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918-1922. Budapest, 2012. p.101., valamint Böll Gábor: A VKF-2 szervezettörténete az újabb kutatások tükrében. Budapest, 2001. p. 72.*

mellett külön jelenik meg a rejtjelfejtéssel és kódmegfejtéssel foglalkozó X. Alosztály. Utóbbi tevékenységét jelen tanulmány nem érinti, azonban a rádióadások anyagaihoz kapcsolódó rejtjelfejtő-feldolgozó szakterület tevékenysége természetesen nem elválasztható a rádióadások „megszerzését”, felderítését végző területektől. A vizsgált feladatkörök egyértelmű szervezeti helyét érintően a már megjelent tanulmányok és források azonban gyakran kisebb eltéréseket mutatnak. A szervezeten belüli elhelyezkedést tekintve így 1942. évi vkf. osztályokat is érintő Szolgálati Utasítás⁸¹ adhat közös alapot, amelyben a 2. vkf. osztály ügkörei és feladatai között:

- az állandó rádió lehallgató szolgálat megszervezése és vezetése,
- a ráf. századok feladatainak megszabása,
- a rejtjelző szolgálat (saját rejtjelező és idegen rejtjel megfejtő) tevékenysége szerepel.

Az egyes anyagokból is látszik azonban, hogy a lehallgató, rejtjelfejtő és egyéb rádiós tevékenységek munkafázisai több alosztály tevékenységét is érintették. Ilyen szervezeti elem volt például a lehallgató-iránymérő terület, az ún. LIM századok⁸², valamint a telepített lehallgató állomások.

Az amatőrmozgalom nyomai kapcsán az Offenzív és Defenzív Alosztályok struktúráját érdemes mindenképpen megvizsgálni, hiszen a rádiózáshoz kapcsolódó egyes feladatok mindkét alosztálynál megtalálhatóak voltak, érintve a rádióamatőr mozgalmi kapcsolódási szálakat is. A már jelzett tanulmány mellett, a 2. vkf. osztály tagjai által - vélhetően már az ÁVH fogságában, vagy internálásuk során⁸³ - készített írásokban szereplő ismertetések is segíthetnek a rádióamatőr tevékenység és szakmaiság kapcsolódásának megértésében. Az egyik ilyen iratban⁸⁴ annak készítője három részre: „offenzív”, „adat nyilvántartás” és „defenzív” területekre tagolta a 2. vkf. osztály 1930-as évek közepén meglévő szervezetét. Ezek (mint a három „alpalosztály” Off., Deff., Nyíl.) főbb feladatai:

⁸¹ SZAKÁLY Sándor: *Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása és működése a két világháború közötti Magyarországon 1918-1945.* Budapest, 2010 p. 42.

⁸² RITTER L. *A magyar rádiófelderítés a második világháborúban c. tanulmánya alapján ezeket 1942-ben önálló 101. rádióhírszerző zászlóalj keretbe szervezték.* p. 154.

⁸³ Az általam áttekintett vonatkozó levéltári anyagokból (ÁBTL) ez egyértelműen nem megállapítható.

⁸⁴ Például: ÁBTL, A-859 A 11-10.138/51. sz. obj. do. 10. melléklete

1) Az offenzív feladatokat a Központi Offenzív (ún. Koffa) Alosztály látta el, amely fő feladata a szomszédos Csehszlovákia, Románia, és Jugoszlávia katonai, gazdasági, kereskedelmi és ipari helyzetének felderítése volt.

(Szerz. megjegyzés: itt jelent meg továbbá a Rádióközpont, vagy rádió csoport, amely az érintett Koffa feladatokat, és a kiképzést szolgálhatta. A Koffa központjának a Falk Miksa úti Károly laktanya adott helyet.)

2) A Nyilvántartó alosztály feladataként jelent meg:

- a) a szomszédos Csehszlovákia, Románia, és Jugoszlávia katonai gazdasági kereskedelmi, ipari és külpolitikai helyzetének részletes nyilvántartása;
- b) [...] egyéb európai államoknál az egyes államokra vonatkozó sajtótermékekben fellelhető és alkalmilag beszervezett adatoknak a nyilvántartása;
- c) az a) pont alatti államokra vonatkozó adatoknak évenkénti összesítése és kiadása (könyv alakban „T” levéltárban kezelve);

3) Kémelhárító (Def.) alosztály feladatát képezték:

- a) preventív intézkedések megtétele a kémkedés megakadályozására a honvédségnél, hadiüzemeknél;
- b) kémgyanús egyének telefonjának ellenőrzése;
- c) levél ellenőrzés;
- d) ellenséges „H” (értsd: hírszerző) egyének leleplezése és átadása az igazságszolgáltatásnak;
- e) katonai szakvélemények beszerzése a bírósági eljárásokhoz;
- f) nyilvántartás a kémgyanús egyénekről;
- g) kémgyanú miatt körözött egyének nyilvántartása;
- h) nyilvántartás az elg.(értsd: ellenséges) „H” egyének által kikémlelt és elárult adatokról;
- i) fogolycsere előkészítése és szorgalmazása.

(Szerz. megjegyzés: Böll G. szervezeti struktúrát vizsgáló tanulmánya alapján itt is szerepel egy ún. lehallgató alcsoport. Feladatai közé tartoztak az illegális rádióadó ellenőrzése, valamint egyéb technikai, pl. szoba lehallgatási területek is. Rádióadó bemérő eszköz működött pl. a János-hegyi Erzsébet kilátóban, és a „szolgálat együttműködött a Rádióamatőrök Szövetségével” is. A Def. központjának a Hadik Laktanya adott helyet.)

A rádiós tevékenység, és az ún. rádiószolgálat alapvetően azonban a Koffa feladatrendszeréhez kapcsolódott. Itt, a rádiószolgálat megalapozását egyes iratanyagok⁸⁵ Hollós Lajos alezredes személyéhez kötötték, aki 1942-ban bekövetkezett haláláig a Magyar Rövidhullámú Amatőrök Egyesülete (MRAOE) elnöke is volt.⁸⁶ A KOFFA Rádiós Alosztályról Takács Endre 2. vkf. osztályról szóló írásából („vallomásából”)⁸⁷ kaphatunk képet (ezen vallomások kapcsán azonban mindenképpen figyelembe kell venni, hogy azok visszaemlékezés jellegűek, több helyen a megértést is nehezítő elírással⁸⁸).

A jelzett levéltári anyag alapján:

„A Rádiós Alosztály feladata volt a Koffa modern [...] „H” szolgálatának műszaki biztosítása. Ezen célból kiképezte a neki átadott „H” egyéneket rövidhullámú rádióadás - vételre. Gépeik műszaki kezelésére, rejtjelzésre. Kis hírszerző rádiókat konstruált a „H” egyéneknek és tartotta velük a megszabott időkből és hullámsávokon a megadott hívőjeleken az összeköttetést. Vette és adta részükre az előtte ismeretlen tartalmú rejtjelzett rádiógrammokat.”

„Koffa Rád. Osztálynál (szerz. megjegyzése: alosztálynál) 1-2 tőrzstiszt, 2-5 tényleges főtiszt szolgált. A háború alatt kb. 150-250 tart. (értsd: tartalékos) tiszt volt bevonultatva a rád. (értsd: rádiós) alosztályhoz. Ennek egyharmada tart. rádiós tiszt volt, s így adás-vételt eszközöltek, a többi része schiffírozott vagy deshiffírozott kimenő, vagy érkező táviratokat vagy egyéb adminisztrációt végeztek. A Magyar Rövidhullámú Amatőrök Országos Egyesülete tagjai közül és igen sok oly fiatal egyént, akik még nem voltak katonasorban, de egyébként jó rádióamatőrök voltak [...] mint honvéd közérdekű munkaszolgálatosokat hívták be őket. A Koffa Rád. Alosztály mindig a Bp. Falk. Miksa u. 9. sz. alatt volt elhe-

⁸⁵ ÁBTL, A-857, „A VKF/2-es beosztottokról, VKF/2 X. alosztály és rádió lehallgató csoportról” (Szentpétery György (2. vkf. központi offenzív alosztály vezetője) írása a VKF-es beosztottak jellemzéséről 1934. VIII – 1940. II. közötti időszak)

⁸⁶ Hollós mellett több más Koffa rádiószolgálathoz tartozó tiszt is részt vehetett a rádióamatőr mozgalom tagságában. Így például Hollós Lajos tanítványa és helyettese Sándor Zoltán százados, aki „mint rádiós, a készülékek építésében, az ügynökök rádiós kiképzésében, a Koffa rádiós rejtjelkulcs szolgálatban elsőrangú volt” Sándor Z. neve szerepel mind Szentpétery György írásában (a VKF-es beosztottak jellemzéséről 1934. VIII – 1940. II. közötti időszak) ÁBTL, A-857, mind az engedélyezett magyar rövidhullámú amatőr adóállomások név és címlistájában (1928-1944).

⁸⁷ ÁBTL, A-859 A 11-10.138/51. sz. obj do 10. melléklete

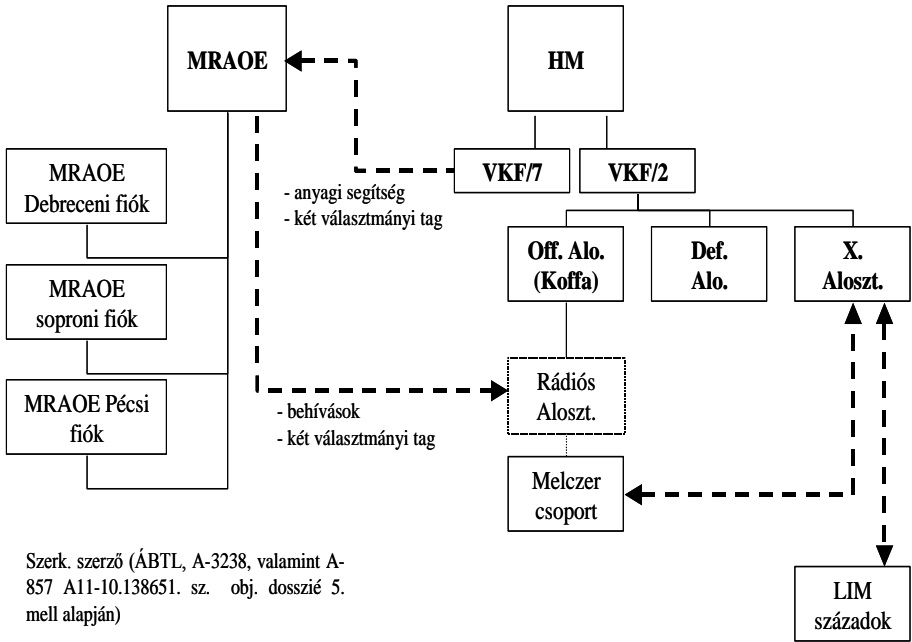
⁸⁸ Illetve a kéziratok legépelése kapcsán ejtett gépelési hibákkal

lyezve, de ennek igen sok fiókja működött, magánlakásokban, szállodákban, a Hermina úti vakok otthonában, az Erzsébet kilátó toronyban (stb.).”

A vonatkozó levéltári iratanyagokban megjelenő 2. vkf. osztály Koffa Alosztály és az amatőrmozgalom kapcsolatait keresve találtam meg Szentpétery György⁸⁹ vkf-es beosztottak (1934. VIII – 1940. II. közötti időszakról szóló) jellemzéséről szóló, az internálása alatt írt anyagában is a rádiólehallgatás és a rádióamatőrök tevékenységének nyomait. Szentpétery írásában merül fel Melczer Dezső híradó alezredes személye, aki mint Szentpétery megfogalmazza „a vkf. 2. osztály rádió lehallgató csoportjának szervezője és vezetője, [...] és kb. 100-120 kiképzett rádió lehallgató embere, specialistája volt”.

„A Melczer csoportot 1935-ben a Koffa-nak rendelték alá, mert a rádiólehallgatás is lényegében egy felderítés, hírszerzés. [...] Maga a Melczer csoport kb. 100-120 főből állt [...] A Melczer csoport naponta összegyűjtötte az anyagot és országok szerint csoportosítva, leadta azt a X. alosztályra. [...] A Melczer csoport azzal, hogy az anyagot leadta, lényegében már be is fejezte a feladatát, a többi már a X. alosztályra tartozott. A X. alosztály közvetlenül közölte a Melczer csoporttal az észrevételeit. Például hibás vétel, töredékes vétel, elírás a számcsoportokban, új állomás felbukkanása, stb. A Melczer csoport és a X. alosztály között szoros kooperáció volt, azonban nem lett volna helyes az, ha a lehallgatókat alárendeltük volna a X. alosztálynak. Azzal ugyanis, hogy a Melczer csoport a Koffa-nak volt alárendelve, megadták neki a felderítő jelleget, a Koffa minősíthette azt, hogy hogyan dolgoznak. Ha a X. alosztálynak lett volna alárendelve, félt volna az, hogy a X. alosztály ráfekszik azokra az állomásokra, amelyeknél a megfejtés a legkönnyebben ment. Így azután a Melczer csoport igyekezett minél több állomást lehallgatni, minél több jó anyagot hozni, ezt a Koffa-n keresztül az osztályvezető szám szerint és országok szerint, naponta megtudta, még mielőtt az X. alosztály a megfejtésekkel jelentkezett. Ha példának okán Melczerék egyik napon 20 diplomáciai rejtjelgrammot jelentettek, s az X. viszont csak 10 megfejtéssel jelentkezett, az azt jelentette, hogy 10 megfejtés nem sikerült. Így az ellenőrzés biztosítva volt, nem lehetett a hibákat eltakarítani. Ezért is helyes volt a szervezetek különböző alárendelése, bár az X. alosztály nem egy kísérletet tett arra, hogy a Melczer csoportot megkaphassa, ami azonban 1938-ig nem sikerült. [...]”

⁸⁹ SZENTPÉTERY György vk. százados a Koffa vezetője 1935. júliustól - 1938. július 15-ig., Forrás: A-859 A 11-10.138/51. sz. obj do 10. melléklete, az irat alapján: Internálás ideje 1950. augusztus 1.

1. ábra: Az MRAOE és a 2. vkf. osztály közötti vélelmezett kapcsolatrendszer (Szerkesztette: Dobák Imre)

A Koffa Rádiós Alosztályához való szervezeti szál tekinthető talán a legjelentősebbnek az MRAOE-vel való együttműködés terén. Érsek J. rádióamatőr szakmátörténeti munkájában röviden említi a rádiós hírszerzői bázis létrehozásának feladatát⁹⁰ is, ahol kiképzést kaphattak és rádióforgalmi gyakorlatot szerezhettek a kiválasztott személyek. Részükre külön rádióamatőr hívójellel kiképzőállomást hoztak létre. Mindemellett „speciális, könnyen hordozható rövidhullámú rádió adó-vevő tervezésére és összeállítására is Koffás rádióamatőrök kaptak megbízást”.

A szervezetben való „érdekképviselő” terén a rádióamatőr mozgalom HM irányába megmutató egyik kapcsolati szála a már említett 7./ö. vkf. (összekötő osztály) szervezetével állt fenn, amely az MRAOE anyagi támogatásán túl két választmányi tagot is biztosított az amatőr mozgalomnak. A 2. vkf. osztály Koffa rádiós területe pedig szintén két választmányi tagot biztosíthatott, továbbá eb-

⁹⁰ JÓKUTHY Albert nevéhez kapcsolva

ből az irányból mutatkoztak az MRAOE tagságát érintő, a háború eszkalálódásával párhuzamosan fokozódó behívások is⁹¹.

Össességében, szervezeti szinten a kapcsolatrendszer 1944-ig lehetett meghatározó. A magas szakmai tudással rendelkező rádióamatőrök nagy részét még az „1939-1942-es években katonai szolgálatra hívták be, a vezérkar és egyéb központi szervek, külföldi magyar követségek szolgálatára”⁹². 1944-ben a mozgalmat mindemellett már számos olyan hatás is érte, amely tevékenységének végét jelentette a háború utolsó időszakában. 1944 júliusában az MRAOE székházát bombatalálat érte, továbbá ekkor került sor a rövidhullámú rádióadók használatának beszüntetésére (1944. augusztus), az amatőrtevékenység betiltására (1944. szeptember), a rövidhullámú adók beszolgáltatására (1944. október), valamint a 1944 novemberében elrendelték a műsorvevő készülékek beszolgáltatását is.

⁹¹ ÁBTL, A-3238

⁹² ÉRSEK János - *Rövidhullámú amatőr rádiózás. A kezdetektől 1944-ig.* Budapest, Ajtósi Dürer, Könyvkiadó. 1993

Felhasznált irodalom:

1. Bajnai Gusztáv: A magyar rádiófelderítés kialakulása és működése a kezdetektől a második világháború végéig In.: Vass Jenő Sándor (szerk.) A magyar katonai felderítés és hírszerzés története, szemelvénygyűjtemény, Budapest, 2010. pp. 52-68.
2. Beráné Nemes Éva – Hollós Ervin (szerk.): Megfigyelés alatt..., Dokumentumok a Horthysta titkosrendőrség működéséből 1920-1944, A vkf 2. pp.175-183. Akadémiai Kiadó 1977. ISBN 963 05 0904 0
3. Dan Davis: Radio History 03 - Amateur Radio Before and During WWII, <http://rfcec.com> (letöltve 2013. 20.)
4. Doktorits István (MRAOE Műszaki Bizottságának elnöke): A rövidhullámú amatőrmozgalom és a rövidhullámú amatőr készülékei, Elektrotechnika 1944. március 01.
5. Dombrády Lóránd: Mi volt a Vkf-2? - História 1979. 03. szám
6. Érsek János: Rövidhullámú amatőr rádiózás. A kezdetektől 1944-ig. Budapest, Ajtósi Dürer, Könyvkiadó.
7. Kovács Tamás: Az úgynevezett szakszolgálati munka a történelemben pp.125-132. In: Csóka F.: Szakszolgálat Magyarországon, avagy tanulmányok a hírszerzés és titkos adatgyűjtés világából, p. 437-451. NBSZ
8. Okváth Imre (szerk.): Katonai perek a kommunista diktatúra időszakában 1945-1958. Tanulmányok a fegyveres testületek tagjai elleni megtorlásokról a hidegháború kezdeti időszakában. Történeti Hivatal, Budapest. 2001. ISBN 963 00 7464 8
9. Papp Zoltán: A magyar rövidhullámú amatőr rádiózás kibontakozása, rádióamatőrök, rádió klubok Pécssett és Baranya megyében <http://pappzoltan15.files.wordpress.com/2013/01/rc3a1dic3b3amatc591rc3b6k-rc3a9gen-c3a9s-napjainkban-pc3a9csett-c3a9s-baranya-megyc3a9ben1.pdf> (letöltve: 2013. július 10.)
10. Ritter László: A magyar rádiófelderítés a második világháborúban - Felderítő Szemle – IX. évf. 2. szám, 2010. június <http://www.kfh.hu/hu/letoltes/fsz/2010-2.pdf>, (letöltve: 2013. augusztus 02.)
11. Szabó József János, Dr.: A magyar katonai hírszerzés 1945-1956, Felderítő Szemle különszám, VII. évf. 2008. november – p.46. <http://www.kfh.hu/hu/letoltes/fsz/2008-E.pdf> (letöltve: 2013. július 24.)
12. Szakály Sándor: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása 1918-1922. In.: Parádi – Boda – Simon. F. (szerk.): A XIX-XX.

századi magyar állam nemzetbiztonsági szervezetei. NBSZ, Budapest, 2012. pp. 101-111.

13. Szakály Sándor: Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása és működése a két világháború közötti Magyarországon 1918-1945. In.: Vass Jenő Sándor (szerk.) A magyar katonai felderítés és hírszerzés története, szemelvénygyűjtemény, Budapest, 2010. pp. 29-48.